

УДК 338.43:636

О. С. Карасьова,
викладач, Дніпропетровський державний аграрний університет

РЕГІОНАЛЬНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ НУТРІЇВНИЦТВА

Проаналізовано регіональний розвиток галузі нутріївництва на прикладі господарств Дніпропетровської області. Розглянуто сучасний стан та досліджено тенденції розвитку галузі. Виявлено резерви підвищення ефективності виробництва продукції нутріївництва в сільськогосподарських підприємствах.

The state regional development of nutria breeding in dusty has been analysed the example of Dnipropetrovsk area enterprises. It has been determined the modern state and the progress of industry trends is investigate. Back logins crease efficiency of goods production in agricultural enterprises has been specify.

Ключові слова: тенденції розвитку, поголів'я нутрій, ефективність, рентабельність, імпортна сировина, конкурентоспроможність.

Keywords: progress trends, quantity of population nutria, efficiency, profitability, imported raw material, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Дніпропетровська область належить до зони Степу України, для якої вирощування зернових культур є провідною галуззю, з огляду на це, галузь нутріївництва також досить традиційна для цього регіону. Спираючись на вищезазначене, сільськогосподарські підприємства Дніпропетровщини входять до п'ятірки лідерів України з вирощування нутрій (327 голів основного стада), після Полтавської (2115 гол.), Донецької (1212 гол.), Запорізької (1188 гол.) та Луганської (592 гол) областей за результатами 2010 р. Частка їх виробництва у загальнодержавній структурі складає 5,33 %. Таку тенденцію можна пояснити тим, що на території області функціонують такі нутріївничі підприємства, як племінний репродуктор ТОВ "Призма", ТОВ "Аврора", ТОВ "Софія", ФГ "Кринички" та інші господарства, які в структурі тваринництва мають даний напрям діяльності.

Проте, враховуючи розбалансованість економічних відносин між сільськогосподарськими виробниками і м'ясопереробними підпри-

ємствами, диспаритет цін на споживані матеріально-технічні ресурси та продукцію нутріївництва, випереджаюче зростання цін на зерно і промислові комбікорми, значне звуження внутрішнього ринку через низьку купівельну спроможність населення за формування високих цін на м'ясо та хутро, рівень рентабельності галузі нутріївництва знаходиться на недостатньому рівні і не може забезпечити нормальний її розвиток для розширеного відтворення. У зв'язку з цим, необхідно підвищувати ефективність ведення господарства шляхом оптимізації собівартості виробництва продукції, зокрема за рахунок розвитку власної кормової бази, максимального впровадження досягнень науково-технічного прогресу, вдосконалення технології утримання тварин, а саме потенціал товаровиробників використовується загалом незадовільно.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблемам ефективного ведення сільськогосподарського виробництва присвячено ряд

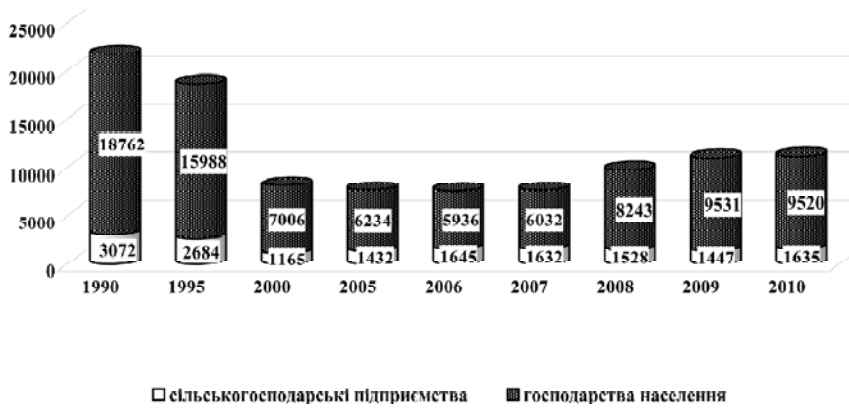

Рис. 1. Динаміка чисельності поголів'я нутрій у Дніпропетровській області, голів

наукових праць вчених економістів-аграрників. Значний внесок у розвиток ефективного тваринництва зробили В.Я. Месель-Веселяк, О.А. Бугуцький, О.В. Мазуренко, О.М. Шпичак, В.К. Збарський, А.А. Лоза та багато інших.

Мета дослідження — аналіз стану та вивчення тенденцій розвитку нутріівництва Дніпропетровської області, дослідження факторів, що стримують розвиток даної галузі у регіоні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Аналізуючи стан галузі нутріівництва в Дніпропетровській області за останні 20 років, можна визначити деякі загальні тенденції. Умовно цей період можна розділити на два періоди: з 1990 до 2000 рр. та з 2001 р. до тепер. Протягом 1990—2000 рр. відбулося різке падіння поголів'я нутрій у господарствах різних форм господарювання Дніпропетровської області, особливо в сільськогосподарських підприємствах (рис. 1).

Такі зміни зумовлені рядом причин. По-пер-

ше, виробництво продукції нутріівництва в суспільному секторі тривалий час було збитковим, що спричинено низькими закупівельними цінами за реалізації м'яса нутрій м'ясокомбінатам та хутросировини кушнірським майстерням. По-друге, виробництво нутрятини у приватному секторі стало певною мірою вимушеним заходом, оскільки воно є досить важливим джерелом поповнення сімейного бюджету. Це зумовлено несвоечасністю

виплати та мізерністю самої оплати праці в сільськогосподарських підприємствах, а також виплатою заробітної плати зерном. Ми поділяємо думку академіка НААН України О.М. Шпичака [4], що повсюдний спад виробництва продукції тваринництва був зумовлений причинами макроекономічного рівня, відсутністю еквівалентності обміну між сільським господарством і галузями, що його обслуговують.

Після масового скорочення виробничих показників (вирощування й реалізації на забій нутрій) у 2000 році, на території Дніпропетровщини за останні 10 років спостерігаються позитивні процеси нарощування виробництва. Так, у 2010 р. поголів'я нутрій в усіх категоріях господарств зросло в порівнянні з 2000 р. на 36,5 % і становило 11155 гол. Приріст відбувся як за рахунок господарств населення, так і за рахунок сільськогосподарських підприємств, які змогли збільшити поголів'я на 40 %, а рівень виходу продукції нутріівництва — у 4,5 рази.

Однак, протягом зазначеного періоду відмічаються деякі коливання поголів'я нутрій:

після зниження до позначки 7581 гол. У 2006 р. воно дещо зростає з кожним наступним роком відповідно на 83, 2107, 1207 і 177 голови, однак порівняно з 1990 р. залишається в 2 рази меншим. Такі коливання поголів'я, а відповідно і обсягів виробництва та реалізації продукції нутріівництва, призводять до певних структурних змін у галузі. Спостерігається спрямованість до скорочення частки господарств населення та збільшення частки поголів'я в сільськогосподарських підприємствах. При цьому слід зауважити, що фермерські гос-

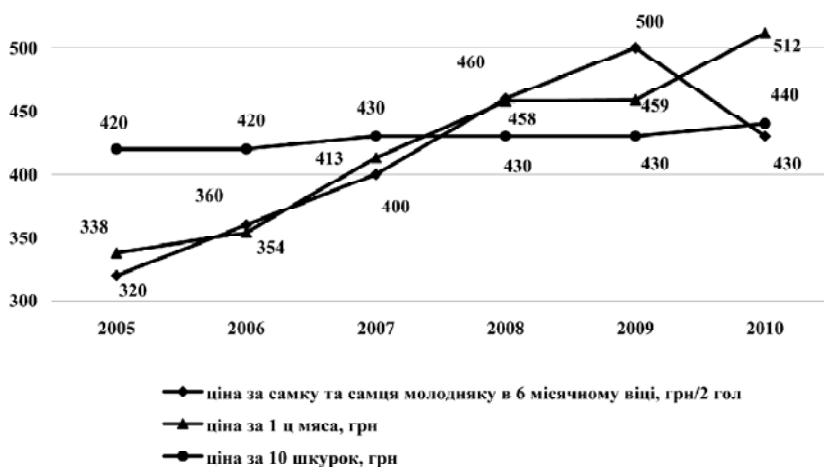

Рис. 2. Динаміка ціна на продукцію нутріівництва Дніпропетровської області

подарства практично не займаються виробництвом продукції нутріівництва у зв'язку з його низькою ефективністю та досить високою трудомісткістю. Нарощення поголів'я відбувається за рахунок великотоварних господарств. У 2009 р. кількість сільськогосподарських підприємств з загальним поголів'ям понад 1000 голів становила 3,9 % до загальної кількості поголів'я, яке зна-

ходиться у сільськогосподарських підприємствах. Ці господарства утримували 59,4% поголів'я нутрій, вони мають значно вищий рівень продуктивності тварин, легше переносять різкі коливання цін. Прикладом позитивних зрушень є діяльність нутріівничого племрепродуктору "Призма", в якому запроваджені новітні технології вирощування продукції нутріівництва з індивідуальним підходом до кожного звіра.

Необхідно відзначити, що рівень закупівельних цін, що склався на ринку нутрятини, не задовольняє товаровиробників, що призводить до збитковості його виробництва. Так, по Дніпропетровській області у 2010 році ціна на племінний молодняк нутрій була значно нижчою порівняно з 2009 роком (рис. 2), на початку року вона складала 200 грн. за голову 6-місячного віку (проти 250 грн./гол. у 2009 році, ціни на м'ясо нутрій мають тенденцію до збільшення, а от ціни на хутро сировини майже залишаються без змін протягом останніх 5 років, що викликано низьким розвитком інтеграційних зв'язків та відсутністю переробних і заготівельних пунктів. Взагалі, ринок продукції нутріівництва не розвинений і має переважно стихійний характер.

Від такої цінової політики найбільше страждають всі виробники продукції нутріівництва. Хоча ціна на м'ясо з кожним роком підвищується, на шкурки вона залишається майже незмінною і відносно низькою. Із-за неврегульованості даного ринку і відсутності державної системи стандартизації оцінки якості хутра, за допомогою якої можна б було гарантовано підвищити ціни на хутросировину, виробники виключають із технології догляду за тваринами операції з покращення хутросировини, тим самим спрощуючи процес утримання звіра і не розглядають шкурки як додаткове джерело прибутку. Така позиція досить загрозлива, тому що втрачається ціла система, хутровий напрям не враховується при одержанні вируч-

Таблиця 1. Економічна ефективність виробництва продукції нутріівництва в сільськогосподарських підприємствах Дніпропетровської області

Показники	Роки					2010 р. до 2006 р. у %
	2006	2007	2008	2009	2010	
Кількість самок основного стада, гол.	159	202	248	318	327	205,6
Вихід щенят від однієї самки за рік, гол.	5,9	6,0	6,2	8,4	9,5	161,0
Собівартість продукції, грн.:						
- 1 голови молодняку	137,2	144,5	145,4	148,3	154,2	112,4
- 1 кг м'яса у забійній вазі	31,3	31,6	32,0	32,1	33,4	106,7
Реалізовано продукції:						
- молодняку, гол.	93	121	77	23	107	115,1
- м'яса, кг	2955	3818	5842	6439	7854	265,8
- шкурок, шт.	844	1090	976	1011	1342	159,0
Рівень рентабельності, %	19,2	23,7	21,4	17,1	22,6	3,4в.п.

ки і на нього в більшості випадків не звертають належної уваги, що в подальшому призведе до загибелі хутопереробної нутріівничої галузі і галузі нутріівництва в цілому. Така продукція, як хутросировина і м'ясо, в галузі нутріівництва є нерозривною між собою, товаровиробник не може отримати м'ясо і не отримати шкурку і, навпаки, тому нині досить гостро стоїть проблема врегулювання ринків продукції нутріівництва. За нинішньої цінової ситуації виробництво даних видів продукції не має економічних стимулів для нормального стабільного розвитку галузі (табл. 1).

Таким чином, незважаючи на позитивні зрушення галузі в технологічному аспекті (збільшення чисельності поголів'я та виходу щенят на 1 самку, збільшенні виходу продукції та її реалізації), нинішня ситуація в нутріівництві досліджуваного регіону повністю відповідає законам ринкової економіки. Сільськогосподарський товаровиробник не може тривалий час нарощувати виробництво, якщо приросту ефективності майже не спостерігається. Виробництво буде коливатись доти, доки попит і пропозиція не врівноважаться у точці, де ціна реалізації, як мінімум, буде замінювати витрати виробництва [1].

На рівень цін значно впливають поставки на внутрішній ринок країни імпортного м'яса та м'ясопродуктів за низькими цінами, а також конкуренція між різними видами м'ясної продукції національного товаровиробника. Так, у 2009 р. свинина морожена ввозилась по 2221 дол. США за тону, або по 10900 гривень. Вартість свинини в тушах і півтушах вітчизняних товаровиробників у цей період становила 18000 грн., або була вище, ніж імпортована, на 60% [5]. А вартість м'яса нутрій складала в середньому 37000 грн., тобто перевищувала вартість вітчизняної свинини в 2 рази, не говорячи вже про імпортну продукцію, отже, вона була досить неконкурентоспроможною, якщо не враховувати якісні показники.

Така ситуація негативно позначається на формуванні цивілізованого сировинного ринку нутрятини в аналізованій області, призводить до втрати підприємницької ініціативи, спрямованої на розвиток власного виробництва, до трансформації підприємницьких ідей в протизаконні дії — нелегальна організація переробних цехів і мережі збуту продукції, які діють поза правовим полем.

Отже, існуюча проблема має негативні наслідки для розвитку сировинного ринку нутрятини Дніпропетровського регіону і потребує першочергового розв'язання на законодавчому рівні. В економічному аспекті проблему можна вирішити шляхом підвищення конкурентоспроможності власного виробництва продукції нутріівництва і встановлення взаємовигідних, прозорих зв'язків між товаровиробниками і м'ясопереробними підприємствами, що забезпечить поліпшення кон'юнктури ринку продукції нутріівництва, підвищення дієвості цінового механізму. Згаданий механізм має забезпечувати справедливу оцінку витрат і розподіл доходів між контрагентами ринку, оскільки навіть користуючись своїм монопольним правом встановлення заниженої закупівельної ціни на шкурки нутрій, хутропереробні підприємства виграють в короткостроковому періоді, але в довгостроковій перспективі їх очікує скорочення вітчизняних сировинних зон, зменшення обсягів переробки сільськогосподарської сировини і власного виробництва.

Як свідчать результати досліджень, функціонування галузі нутріівництва в сільськогосподарських підприємствах в умовах СОТ ускладниться. Наприклад, в Аргентині не вирощується стадо нутрій менше 500 голів основних самок. Товаровиробники цієї країни згодні постачати Україні м'ясо за ціною, дещо вищою за долар. При цьому державна дотація в Аргентині, за умовами СОТ, становить 80 млн дол. Україна як член СОТ змушена скасувати заборонні мита на м'ясо та м'ясопродукцію.

ВИСНОВКИ

Перспективи розвитку нутріівництва досить вагомі. Утримання 10—20 нутрій у домашньому господарстві з метою товарного виробництва є малоперспективним. Як показує світовий досвід, майбутнє за великими спеціалізованими фермами, де виробництво базується на повноцінній годівлі, маловитратних технологіях і ефективному використанні генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин. Тому одним із завдань для збільшення продуктивності та ефективності виробництва продукції нутріівництва має стати концентрація і підви-

щення рівня спеціалізації його виробництва. Крім суто економічних переваг, це дозволяє вирішити проблеми його якості, а також екологічні проблеми, пов'язані зі зберіганням та використанням гною.

Необхідність державного регулювання механізму ціноутворення та стандартизації якості в агропромисловому комплексі, а саме — на продукцію промислового нутріівництва, зумовлена також тим, що його кінцева продукція задовольняє першочергові потреби населення, а її безперервний збут значною мірою залежить від платоспроможного попиту населення.

Економічно обґрунтованішою видається допомога через запровадження системи цін підтримки та еквівалентних цін на сільськогосподарську продукцію. Суть її полягає у встановленні на продукти, виробництво яких передбачене державними програмами, цін підтримки як гарантованих мінімально допустимих, нижче яких заготівельні організації та переробні підприємства не повинні оплачувати продукцію. Вони визначаються на основі середньої нормативної по галузі собівартості і мінімального прибутку по кожному конкретному продукту. У разі реалізації продукції, передбаченої державними програмами, за ціною, нижчою від еквівалентної (паритетної), товаровиробникам відшкодовується різниця між нею та середньою ринковою ціною.

Література:

1. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Мазуренко. — К.: ННЦ ІАЕ, 2004. — 198 с.

2. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Дніпропетровської області у 2010 році: Статистичний бюлетень. — Д.: Головне управління статистики в Дніпропетровській області, 2010. — 147 с.

3. Сільське господарство Дніпропетровської області у 2010 році: Статистичний збірник. — Д.: Головне управління статистики в Дніпропетровській області, 2010. — 348 с.

4. Шпичак О.М. Реалізація продукції особистими селянськими господарствами — витрати, ціни, ефективність: монографія / О.М. Шпичак, І.В. Свиноус. — К.: ННЦ "Ін-т аграр. економіки", 2008. — 300 с.

5. Шуст О.А. Економічні засади виробництва та реалізації продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах / О.А. Шуст // Сталий розвиток економіки. — 2011. — № 1. — С. 276—279.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2012 р.